

ΘΕΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΙΒΑΔΟΠΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΑΣΙΚΕΣ
ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ ΣΕ ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΥΣ

Το περασμένο καλοκαίρι, μεγάλες εκτάσεις δασών και δασικών εκτάσεων της χώρας μας έγιναν παρανάλωμα των πυρκαγιών. Μόνο στην Πελοπόννησο, οι εκτάσεις αυτές ξεπέρασαν τα 1.700.000 στρέμματα. Αν και κάθε χρόνο συμβαίνουν πυρκαγιές, εκείνες της Πελοποννήσου είχαν ορισμένες ιδιαιτερότητες: κήκαν 65 άνθρωποι, αφανίστηκαν ολόκληρα χωριά (σπίτια και καλλιέργειες) και καταστράφηκε μέρος του περιβάλλοντος της αρχαίας Ολυμπίας. Τα γεγονότα αυτά συγκίνησαν το πανελλήνιο και κινητοποίησαν πολλούς ιδιώτες και οργανώσεις, ενώ εκφράστηκαν σοβαρές αμφιβολίες για την ορθότητα της ακολουθούμενης από την πολιτεία πολιτικής δασοπροστασίας.

Κατά το διάστημα των πυρκαγιών ακούστηκαν πολλά, κατά κανόνα από μη ειδικούς, για τα αίτια των δασικών πυρκαγιών και τους τρόπους διαχείρισης των καμένων εκτάσεων, τα οποία δεν είναι επιστημονικώς ορθά και, μάλιστα, σε μεγάλο βαθμό παραπλανητικά. Η Ελληνική Λιβαδοπονική Εταιρεία (ΕΛΕ.), η οποία καλύπτει επιστημονικά την προστασία και διαχείριση των βοσκόμενων δασικών εκτάσεων που αντιστοιχούν στο 40% περίπου της χώρας, κρίνει σκόπιμο να διατυπώσει τις θέσεις της προκειμένου να ενημερωθούν υπεύθυνα, όχι μόνο τα μέλη της, αλλά και οι αρμόδιοι φορείς, καθώς και το ευρύτερο κοινό, για το πρόβλημα των δασικών πυρκαγιών και τους τρόπους αντιμετώπισής τους. Οι θέσεις της αυτές αναφέρονται στα αίτια των πυρκαγιών σε βοσκοτόπους, στον τρόπο αντιμετώπισής τους και στη διαχείριση των καμένων δασικών εκτάσεων.

Α. Αίτια πυρκαγιών σε βοσκοτόπους

1. Η φωτιά αποτελεί σημαντικό οικολογικό παράγοντα του Μεσογειακού περιβάλλοντος, στο οποίο εντάσσεται και η χώρα μας. Η έντασή της εξαρτάται από τη θερμοκρασία, την υγρασία, τον άνεμο και την ποσότητα της καύσιμης ύλης. Από όλους τους παράγοντες αυτούς, ο άνθρωπος μπορεί να ελέγξει μόνο τον τελευταίο, δηλαδή την ποσότητα της καύσιμης ύλης. Όσο περισσότερη είναι αυτή η ύλη, τόσο η πιθανότητα της πυρκαγιάς να γίνει έντονη και ανεξέλεγκτη είναι μεγαλύτερη.
2. Ένα μικρό ποσοστό (10% περίπου) των δασικών πυρκαγιών στη χώρα μας προκαλείται από κτηνοτρόφους, οι οποίοι χρησιμοποιούν τη φωτιά ως μέσο βελτίωσης των βοσκοτόπων. Στόχος της βελτίωσης αυτής είναι η απομάκρυνση των ανεπιθύμητων για τα ζώα φυτών και ιδιαίτερα της ξυλώδους βλάστησης. Αν και αναγνωρίζει την ανάγκη βελτίωσης των βοσκοτόπων, η ΕΛΕ καταδικάζει τη χρήση της ανεξέλεγκτης πυρκαγιάς για την επίτευξη αυτού του σκοπού. Αντίθετα, είναι υπέρ της χρήσης της ελεγχόμενης φωτιάς ως μέτρου πρόληψης των δασικών πυρκαγιών και βελτίωσης των βοσκοτόπων, η οποία όμως θα πρέπει να εφαρμοστεί από ειδικά εκπαιδευμένους Δασολόγους, εφοδιασμένους με τον απαραίτητο εξοπλισμό, ύστερα από κατάλληλο προγραμματισμό και σχεδιασμό. Δυστυχώς όμως η τεχνική αυτή δεν μπορεί να εφαρμοστεί σήμερα εξαιτίας της έλλειψης του κατάλληλου νομικού πλαισίου.
3. Η καύση των βοσκοτόπων από τους κτηνοτρόφους οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο πολύπλοκο ιδιοκτησιακό καθεστώς, από το οποίο διέπονται

σήμερα οι βοσκόμενες δασικές εκτάσεις. Αποτέλεσμα αυτού του καθεστώτος είναι να βόσκονται κοινόχρηστα, πράγμα που σημαίνει ότι κάθε κτηνοτρόφος που χρησιμοποιεί δημόσιους ή δημοτικούς, κοινοτικούς βοσκοτόπους μπορεί ανεξέλεγκτα όχι μόνο να βοσκήσει τα ζώα του, αλλά και να βάλει φωτιά για τη "βελτίωσή" τους.

4. Σε καμιά περίπτωση οι κτηνοτρόφοι δεν είναι υπεύθυνοι για το σύνολο των δασικών πυρκαγιών που συμβαίνουν στα δάση και τις δασικές εκτάσεις. Τα αίτια των πυρκαγιών αυτών πρέπει να αναζητηθούν σε άλλα οικονομικά συμφέροντα (π.χ. οικοπεδοποιήσεις), αλλά και σε άλλα αίτια, όπως είναι οι κεραυνοί, οι χωματερές, τα τσιγάρα, η καύση των καλαμιών, κ.λ.π.

Β. Αντιμετώπιση των πυρκαγιών σε βοσκοτόπους

1. Αν η πυρκαγιά δεν ελεγχθεί τα πρώτα 15 λεπτά, στη συνέχεια γίνεται ανεξέλεγκτη και δε μπορεί να αντιμετωπιστεί από επίγεια και εναέρια μέσα. Κατά συνέπεια, αποτελεί σπατάλη χρημάτων η όλο και μεγαλύτερη επένδυση σε πυροσβεστικά μέσα. Αντίθετα, χρειάζεται πρόληψη που στόχο έχει τη μείωση ή και πλήρη απομάκρυνση της καύσιμης ύλης, τον μόνο παράγοντα των πυρκαγιών που μπορεί να ελέγξει ο άνθρωπος, όπως αναφέρθηκε παραπάνω.
2. Στην περίπτωση των βοσκοτόπων, η μείωση της καύσιμης ύλης μπορεί να επιτευχθεί με τη βόσκηση των αγροτικών ζώων. Για τα ξυλώδη φυτά, ιδιαίτερα κατάλληλα είναι τα γίδια, που έχουν την ικανότητα να μετατρέπουν την επικίνδυνη αυτή καύσιμη ύλη σε πολύτιμα για τη διατροφή μας ζωικά προϊόντα.
3. Η ΕΛΕ έχει δεδομένα από πολλές μελέτες των μελών της που δείχνουν την όλο και μειούμενη βόσκηση των ζώων στα φυσικά λιβάδια εξαιτίας της αλλαγής των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών τα τελευταία χρόνια στον ορεινό και ημιορεινό χώρο της χώρας. Η εγκατάλειψη της υπαίθρου και ιδιαίτερα η μετατροπή των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων από εκτατικές (βασιζόμενες σε διατροφή στους βοσκοτόπους) σε εντατικές (βασιζόμενες σε διατροφή με έτοιμες ζωτροφές), έχει οδηγήσει στη συσσώρευση και πυκνωση της καύσιμης ύλης στα λιβάδια πολλών περιοχών της χώρας, επειδή δεν υπάρχουν αγροτικά ζώα ή αυτά που υπάρχουν είναι ανεπαρκή για να την απομακρύνουν με τη βόσκηση. Η αυξημένη και συνεχόμενη αυτή καύσιμη ύλη είναι ιδιαίτερα επιρρεπής σε έντονες και ανεξέλεγκτες πυρκαγιές.
4. Η ΕΛΕ πιστεύει ότι αν δεν επανέλθει η κτηνοτροφία στον ορεινό χώρο με την εκτατική της μορφή για να ελεγχθεί η καύσιμη ύλη, είναι βέβαιο ότι οι πυρκαγιές του περασμένου καλοκαιριού, όχι μόνο θα συνεχιστούν στο μέλλον, αλλά θα γίνουν και καταστροφικότερες. Επιπλέον, θεωρεί αναγκαία την αλλαγή του κοινόχρηστου καθεστώτος βόσκησης και την αντικατάστασή του από ένα σύστημα εξειδικευμένης χρήσης, ώστε ο κάθε κτηνοτρόφος να έχει όχι μόνο το δικαίωμα βοσκής, αλλά και την υποχρέωση προστασίας των βοσκόμενων δασικών εκτάσεων.

Γ. Διαχείριση των καμένων εκτάσεων βοσκοτόπων

1. Η καύση της βλάστησης δεν αποτελεί πρόβλημα αυτή καθαυτή, γιατί τα φυτά έχουν μηχανισμούς για να επανέλθουν μετά την πυρκαγιά. Δεν πρέπει όμως να βοσκηθούν αμέσως, γιατί είναι πολύ τρυφερά και ευάλωτα. Επίσης, και το

έδαφος είναι ευάλωτο, γιατί είναι γυμνό και επιρρεπές στη διάβρωση. Κατά συνέπεια, εφαρμογή βόσκησης και μάλιστα έντονης στις καμένες εκτάσεις αμέσως μετά την πυρκαγιά αποτελεί καταστρεπτική ενέργεια. Ο συνδυασμός πυρκαγιών και υπερβόσκησης θεωρείται ως το κύριο αίτιο ερημοποίησης των βοσκοτόπων της χώρας μας.

2. Η ΕΛΕ θεωρεί αναγκαία την απαγόρευση της βόσκησης στις καμένες εκτάσεις αμέσως μετά την πυρκαγιά, όπως προβλέπει το Σύνταγμα και οι σχετικοί νόμοι. Η απαγόρευση αυτή όμως θα πρέπει να διαρκέσει τόσο χρονικό διάστημα, όσο είναι απαραίτητο για να εγκατασταθούν και πάλι τα φυτά και να καλυφθεί το έδαφος. Ως τέτοιο χρονικό διάστημα θεωρείται η περίοδος του φθινοπώρου και του χειμώνα. Την άνοιξη και ιδιαίτερα από τον Απρίλιο και μετά, η απαγόρευση μπορεί να αρθεί, ύστερα από σχετική γνωμάτευση του Δασάρχη, εφόσον έχει αποκατασταθεί η βλάστηση στο 70% τουλάχιστο της καμένης έκτασης και να επιτραπεί η βόσκηση κάτω από ελεγχόμενες συνθήκες. Η βόσκηση αυτή όμως πρέπει να είναι ελαφρά έως μέτρια. Η έντονη βόσκηση θα πρέπει να αποφευχθεί, τουλάχιστον τα 2-3 πρώτα χρόνια μετά την πυρκαγιά. Η ΕΛΕ είναι αντίθετη με την εφαρμοζόμενη συχνά πολιτική της πλήρους απαγόρευσης των καμένων εκτάσεων για πολλά χρόνια, γιατί έτσι προετοιμάζονται οι εκτάσεις αυτές για μια νέα πυρκαγιά.
3. Πέραν του ελέγχου της βόσκησης, οι καμένες εκτάσεις βοσκοτόπων θα πρέπει να βελτιώνονται λιβαδοπονικά προκειμένου να αποκατασταθούν γρηγορότερα, αλλά και να καταστούν παραγωγικότερες για τα αγροτικά ζώα. Τέτοια βελτίωση περιλαμβάνει την εφαρμογή σποράς βελτιωμένων λιβαδικών φυτών στις καμένες εκτάσεις αμέσως μετά την πυρκαγιά, λίπανση, φύτευση λιβαδικών θάμνων ή συνδυασμό των μέτρων αυτών.
4. Οι καμένες εκτάσεις βοσκοτόπων, εφόσον καλύπτουν μεγάλη επιφάνεια, η οποία επηρεάζει την κτηνοτροφική δραστηριότητα, θα πρέπει να αποτελούν αντικείμενα ειδικών λιβαδοπονικών μελετών, οι οποίες θα συντάσσονται από ειδικούς επιστήμονες (λιβαδοπόνους) με στόχο τη ρύθμιση της βόσκησης και τη βελτίωση των εκτάσεων αυτών προκειμένου να προστατευθούν, αλλά και να βελτιωθούν προς όφελος της κτηνοτροφίας και του περιβάλλοντος γενικότερα.

Θεσσαλονίκη, 20 Νοεμβρίου 2007

Πληροφορίες: Βασ. Παπαναστάσης (Πρόεδρος)

Τηλ.: 2310 992721

E-mail: vpapan@for.auth.gr